

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.1.19>

МОЩОНСЬКИЙ В.О.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISMS OF INTERACTION OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW

Актуальність статті полягає в тому, що забезпечення ефективного функціонування правоохоронного сектору держави є фактично неможливим без налагодження ефективної взаємодії правоохоронних органів. Мета такої взаємодії полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам. Необхідно також зауважити, що практичний бік реалізації взаємодії правоохоронних органів на території України в умовах дії правового режиму воєнного стану виражено у спеціальних адміністративно-правових механізмах. Дана категорія має складний зміст та зумовлює численні наукові дискусії з приводу її сутності. Мета статті полягає у наданні характеристики адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано визначити адміністративно-правові механізмами взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму, як визначені нормами чинного законодавства спеціальні групи регламентованих законодавством адміністративно-правових форм, засобів, заходів, інструментів та процедур, використання яких дозволяє реалізовувати цілі і завдання досліджуваної спільної діяльності з урахуванням сучасних викликів та загроз. До переліку даних механізмів віднесено: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діянням; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону. Зроблено висновок, що адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану включають в себе: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діянням; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону. Дані механізми не є вичерпними, адже їх перелік може змінюватись як на підставі нормативних трансформацій, так і на розсуд сторін взаємодії.

Ключові слова: *взаємодія, правоохоронні органи, адміністративно-правові механізми, правовий режим, воєнний стан.*

The relevance of the article lies in the fact that ensuring the effective functioning of the law enforcement sector of the state is virtually impossible without establishing effective interaction between law enforcement agencies. The purpose of such interaction is to organize, ensure and direct cooperation between law enforcement agencies in resolving issues related to the protection of independence, territorial integrity, sovereignty of our state and the joint implementation of law enforcement activities in the context of countering external threats. It should also be noted that the practical side of implementing

the interaction of law enforcement agencies on the territory of Ukraine under the legal regime of martial law is expressed in special administrative and legal mechanisms. This category has a complex content and causes numerous scientific discussions about its essence. The purpose of the article is to provide a characteristic of the administrative and legal mechanisms of interaction between law enforcement agencies under the legal regime of martial law. The article, based on the analysis of scientific views of scientists, proposes to define administrative-legal mechanisms for interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime as special groups of administrative-legal forms, means, measures, instruments and procedures regulated by law, the use of which allows implementing the goals and objectives of the joint activity under study, taking into account modern challenges and threats. The list of these mechanisms includes: exchange of information on the prevention, counteraction and cessation of offenses, as well as other data; joint operations to combat criminal offenses in the field of national security; joint measures not related to combating crime and other illegal acts; institutional support for interaction; covering the state border. It is concluded that the administrative-legal mechanisms for interaction of law enforcement agencies under the legal regime of martial law include: exchange of information on the prevention, counteraction and cessation of offenses, as well as other data; joint operations to combat criminal offenses in the field of national security; joint measures not related to combating crime and other illegal activities; institutional support for interaction; covering the state border. These mechanisms are not exhaustive, as their list may change both on the basis of regulatory transformations and at the discretion of the parties to the interaction.

Key words: *interaction, law enforcement agencies, administrative and legal mechanisms, legal regime, martial law.*

Актуальність теми. Забезпечення ефективного функціонування правоохоронного сектору держави є фактично неможливим без налагодження ефективної взаємодії правоохоронних органів. Мета такої взаємодії полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам. Необхідно також зауважити, що практичний бік реалізації взаємодії правоохоронних органів на території України в умовах дії правового режиму воєнного стану виражено у спеціальних адміністративно-правових механізмах. Дана категорія має складний зміст та зумовлює численні наукові дискусії з приводу її сутності.

Стан дослідження проблеми. Серед науковців на сьогоднішній день вироблено різні підходи щодо змісту та сутності адміністративно-правових механізмів роботи правоохоронних органів. Розібратись із даною проблемою намагались: Д.І. Голосніченко, Н.І. Золотарьова, Я.В. Лазур, В.П. Петков, О.М. Резнік, Р.М. Ляшук, Т.В. Сараскіна та багато інших. Водночас, незважаючи на значний теоретичний доробок, особливості вираження вказаної категорії в аспекті всіх існуючих сфер роботи органів правопорядку держави дослідниками висвітлено не було. Зокрема, потребує додаткового і комплексного опрацювання питання адміністративно-правових механізмів взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Саме тому **метою статті** є охарактеризувати адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Слово «механізм» має давньогрецькі корені («*mēchanē*») і означає буквально «знаряддя», «машина». Проте, існує також інше значення терміну, яке наводять словники: сукупність станів і процесів, з яких складається яке-небудь фізичне, хімічне, фізіологічне чи інше явище; внутрішня будова, система чого-небудь; пристрій, що передає або перетворює рух [1; 2, с.53].

В юридичній літературі слово «механізм» використовується для словесного позначення різних загальнотеоретичних категорій у наступних словосполученнях: «механізм правового регулювання», «механізм правотворчості», «механізм формування правомірної поведінки», «загальний механізм дії права». Даним поняттям окреслюється система активних юридичних засобів, які забезпечують реалізацію правової матерії у вигляді правових норм, інститутів, різновидів правової діяльності тощо [3, с. 114]. Подібна точка зору викладена в дисертації О.Ш. Чомахашвілі: «правовий механізм – це інструментальна субстанція, особливий набір (як правило, досить великий) кількох правових інструментів» [4, с. 145].

Подібна точка зору має свою логіку, адже саме за рахунок галузевої приналежності таких інструментів виділяються їх різновиди, наприклад, адміністративно-правові. Наприклад, Л.А. Князька пропонує під поняттям «адміністративно-правовий механізм» розуміти надзвичайно широкую за обсягом категорію, яка включає в себе не лише юридичні, а й політичні, економічні, ідеологічні та інші явища. Зокрема, автор відносить до складу зазначеного поняття такі елементи як: 1) юридичне закріплення гарантій правового захисту громадян; 2) створення відповідних юридичних процедур реалізації правового захисту, адже їх відсутність перетворює приписи в законодавстві на формальні, декларативні положення; 3) створення системи охорони захисту державою прав, свобод й обов'язків громадян від будь-яких посягань на них; 4) розвиток суспільно-політичної активності громадян, формування в останніх свідомого ставлення до використання прав і свобод, виконання обов'язків, підвищення рівня їх правової культури; 5) активізація діяльності суспільних та інших громадських організацій і об'єднань, що сприяють соціально-правовому захисту; 6) державний і громадський контроль за станом забезпечення соціально-правового захисту [5, с. 87-88; 6, с. 79-80].

І.О. Личенко, розглядаючи сутність адміністративно-правового механізму протидії правопорушенням у сфері власності, констатує, що ним слід вважати системне, динамічне, поліструктурне утворення, яке включає адміністративно-правові норми, спрямовані на протидію правопорушенням у сфері власності, адміністративно-правові відносини, які виникають у процесі здійснення заходів протидії правопорушенням, що стосуються правових можливостей громадян володіти, користуватися та розпоряджатися майном, реалізацію норм адміністративного права в цій сфері та яке функціонує з огляду на взаємозв'язки його окремих складових [7, с. 69; 8, с. 124].

Проведений аналіз дає можливість дійти до висновку, адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму – це визначені нормами чинного законодавства спеціальні групи регламентованих законодавством адміністративно-правових форм, засобів, заходів, інструментів та процедур, використання яких дозволяє реалізовувати цілі і завдання досліджуваної спільної діяльності з урахуванням сучасних викликів та загроз.

Враховуючи викладене, а також специфіку діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, до адміністративно-правових механізмів, взаємодії слід віднести:

- обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними. Механізмом передбачаю здійснення взаємної передачі між правоохоронними органами, які вступають та реалізують співробітництво, відомостей необхідних для ефективного реалізації правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану. Зокрема, з цією метою Розпорядженням КМУ «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 181-р визначено в обов'язковому порядку всім центральним органам виконавчої влади та іншим державним органам забезпечити цілодобову роботу пунктів управління (ситуаційних, кризових центрів) органів державної влади та організувати їх взаємодію з пунктом управління Міноборони через Центр координації та взаємодії органів державної влади з військовим командуванням з метою збору, обробки, доведення (оповіщення, обміну) інформації (документів) та забезпечення роботи керівництва в позаробочий час [9]. Окремі правоохоронні органи організовують індивідуальний обмін інформацією з метою підвищення оперативності співробітництва. Наприклад, СБУ та МВС видали спільний Наказ «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України» від 13.10.2022 № 360/657. Інформаційну взаємодію відповідно до Порядку здійснюють Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій [10];

- спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки. Зміст механізму складають численні заходи, засоби та форми діяльності правоохоронних органів, спрямовані на організацію виділення необхідних матеріальних та кадрових ресурсів для формування міжвідомчих робочих груп, зокрема, оперативних, слідчо-оперативних груп та забезпечення виконання ними діяльності із встановлення, виявлення та припинення діяльності суб'єктів, які вчиняють кримінальні правопорушення, наприклад, в сфері повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності держави тощо. Документація з приводу такої взаємодії як правило носить службовий, або таємний характер у зв'язку із чим складно провести її наукове опрацювання. Разом із тим, цілком публічними є результати приведення до дії

зазначених адміністративно-правових механізмів. Наприклад, у 2025 році Національна поліція України спільно із СБУ викрили та затримали осіб, які здійснювали підпали військових автомобілів за вказівкою спеціальних органів російської федерації. Останні діяли за чітким керівництвом та ретельно готувалися до вчинення злочинів. Зокрема, фігуранти були проінструктовані про правила маскуванню, шляхи втечі та ретельно планували підпали. Біля знищених авто залишали провокаційні листівки, спрямовані на дискредитацію Сил безпеки та оборони України [11].

В 2025 році поліція та працівники СБУ викрили трьох осіб, які причетні до вчинення теракту в центральній частині міста Дніпро, що були агентами російської федерації. За результатами першочергових слідчих заходів поліцейські встановили та затримали 37-річного жителя регіону, який за вказівками спецслужб РФ заклад саморобний вибуховий пристрій біля будівлі. Правоохоронці дослідили маршрут руху терориста та з'ясували, що чоловік діяв не сам, а мав ще двох співників. Оперативники кримінальної поліції та слідчі ГУНП в Дніпропетровській області встановили зв'язки підозрюваного та затримали подружжя – 33-річного чоловіка та його 25-річну дружину. Вони за російськими інструкціями виготовили саморобний вибуховий пристрій для теракту, заховали його в пакет, заклали у задалегідь визначене місце та стежили, доки «виконавець» забере пакунок [12];

– спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діям. Механізм передбачає організацію та проведення спільних заходів, які направлено на удосконалення питань взаємодії, узгодження специфіки спільної роботи, визначення стратегії та інших питань співпраці. Сюди відноситься проведення міжвідомчих нарад, укладення меморандумів та договорів про взаємодію, формування та участь у спільних, колегіальних органах. Наприклад, у 2022 році відповідно до Розпорядження Харківської обласної військової адміністрації від 24.02.2022 № 9В утворено Раду оборони Харківської області, до якої увійшли керівники правоохоронних та інших державних, муніципальних органів області. Існування та робота Ради сприяє систематичній підтримці належного рівня співробітництва між всім публічно-владним сектором регіону, що позитивно впливає на виконання цілей правового режиму воєнного стану;

– інституційна підтримка взаємодії. Специфіка правового режиму воєнного стану в окремих випадках вимагає від правоохоронних органів реалізації процесів, які жодним чином не пов'язано з їх цільовою роботою. Як наслідок, здійснення останніх ускладнено відсутністю кваліфікованих кадрів, що потребує внутрішньо-організаційних трансформацій та створення необхідних адміністративних інституцій;

– прикриття державного кордону. Забезпечення територіальної цілісності в умовах правового режиму воєнного стану, у першу чергу, передбачає підтримку високого рівня захисту державного кордону, оперативне припинення дій із його порушення. З цією метою статтею 27-3 Закону України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 №1777-ХІІ передбачено механізм прикриття державного кордону України, що є сукупністю заходів, спрямованих на відбиття вторгнення або нападу на територію України збройних сил іноземної держави або групи держав, забезпечення сприятливих умов для розгортання складових сил оборони сектору безпеки і оборони України і ведення ними воєнних (бойових) дій, а також для запобігання переходу через державний кордон України диверсійно-розвідувальних сил, збройних формувань іноземних держав та воєнізованих або збройних формувань, не передбачених законами України. Прикриття державного кордону України здійснюється з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України та відповідно до Стратегічного плану застосування Збройних Сил України, інших складових сил оборони з відсічі збройній агресії проти України шляхом побудови оборони і ведення воєнних (бойових) дій безпосередньо в прикордонній смузі або в контрольованих прикордонних районах самостійно, спільно або у взаємодії з іншими державними органами, залученими відповідними органами військового управління Збройних Сил України до таких заходів. До прикриття державного кордону України безпосередньо у прикордонній смузі або у контрольованих прикордонних районах органами військового управління Збройних Сил України у встановленому законом порядку можуть залучатися відповідні прикордонні загони, загони морської охорони Державної прикордонної служби України [13].

Висновки. Підводячи підсумки варто наголосити, що адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану включають в себе: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним

діянням; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону. Дані механізми не є вичерпними, адже їх перелік може змінюватись як на підставі нормативних трансформацій, так і на розсуд сторін взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Білодід І.К. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. Стор. 695.
2. Романов М.В. Правове регулювання заходів стягнення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12. Харків : Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2002. 208 с.
3. Боняк В.О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ : Національна академія внутрішніх справ України. 2005. 205 с.
4. Чомахшвілі О.Ш. Адміністративно-правове регулювання охорони прав на промислові зразки в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12. Ірпінь : Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». 2008. 217 с.
5. Князька Л. А. Адміністративно-правове регулювання в галузі соціального захисту населення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 215 с.
6. Калайда А.В. Адміністративно-правові засади міжнародного співробітництва органів та підрозділів Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Національна академія внутрішніх справ. 2021. 214 с.
7. Личенко І. А. Адміністративно-правовий механізм протидії правопорушенням у сфері власності. *Leges viatae*. 2014. Вип. 1/3 (265). С. 68–71.
8. Шумейло Т.А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ : Національна академія внутрішніх справ. 2022. 504 с.
9. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: розпорядження, план від 24.02.2022 № 181-р. *Офіційний вісник України*. 2022. № 39. Ст. 2109.
10. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України: наказ, порядок від 13.10.2022 № 360/657. *Офіційний вісник України*. 2022. № 87. Ст. 246.
11. Поліція Києва та СБУ затримали п'ятьох молодиків за підпали військових автівок у столиці: стаття від 12.09.2024. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/policiia-kijeva-ta-sbu-zatrimali-piatyox-molodikiv-za-pidpali-viiskovix-avtivok-u-stolici>.
12. Нацполіція та СБУ викрили подружжя, причетне до теракту у Дніпрі: стаття від 09.01.2025. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/nacpoliciia-ta-sbu-vikrili-podruzzia-pricetne-do-teraktu-u-dnipri>.
13. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 № 1777-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.